
ВОДИ ЛИ ВЪВЕЖДАНЕТО НА ЕВРОТО ДО ВИСОКА ИНФЛАЦИЯ? МИТ ИЛИ ФАКТ?

Гл. ас. д-р Янко Ч. Христов¹

Университет за национално и световно стопанство – София,
катедра „Финанси“

Резюме: Замяната на местната валута с еврото води до редица дискусии, коментари, спорове, най-честите от които са свързани с въпросите относно нарастващите общи нива на цените на стоките и услугите. **Обект** на изследването са държавите, които приеха единната европейска валута след 2007 година. Не се разглеждат Кипър и Малта поради ограниченията за обем. **Целта** на статията е да разгледа фактите относно мита за високата инфлация след приемането на еврото, да установи дали този мит е съществен или може да бъде опроверган. За изпълняването на целта ще се проучи опитът на новоприсъединилите се държави при въвеждането на единната валута, ще се анализират нивата на инфлация и промяната в годините след приемането им в еврозоната. **Тезата**, която следва да се доказва или отхвърля, е, че приемането на еврото не оказва съществено влияние върху цените на стоките и услугите в приемащата новата валута държава, а ако се наблюдават инфлационни процеси, то те са с темповете от предходните години.

Ключови думи: евро, еврозона, инфлация.

JEL: E31, E42.

* * *

Въведение

Най-често срещаните икономически аргументи в полза на еврото като единна валута са пълното премахване на разходите по обмяна на валутите и намаляването на транзакционните разходи по отношение на търговските партньори от еврозоната. По този начин се създава възможност за насърчаване на външната търговия на страната,

¹ E-mail: yankohristozov@unwe.bg

както и премахване на валутния риск. Тези факти се явяват движеща сила за спада на лихвените проценти и увеличаването на инвестициите. Съществуват някои рискове, свързани най-вече със спекулациите по отношение на цените.

Счита се, че инфлационната несигурност носи рискове за реалната икономика. Един от най-често задаваните въпроси при присъединяването на държавите към еврозоната и приемането на единната валута е, ще доведе ли този процес до покачването на цените? По темата могат да се намерят много коментари и анализи, в голямата си част те се разминават и са на двата противоположни полюса. Според някои източници несъмнено се стига до висока инфлация, според други инфлацията е умерена, а дори може да се наблюдава и дефлация в първите месеци след присъединяването. Общественото мнение си има своята позиция, която често се разминава с тази на експертите, и това е нормално, тъй като тя се формира най-вече на база на прочетените статии в интернет или анализите на всякакви коментатори по телевизионните канали. Тези анализи и статии невинаги са правдоподобни и са подкрепени с достоверни източници и информация.

* * *

Икономическият паричен съюз се създава през 1992 г. и се характеризира с обща валута и парична политика за членовете. Целта е да се повишат икономическата ефективност и стандартът на живот чрез въвеждането на единна валута, което би улеснило обмена на стоки, услуги, пари и др. Единадесет от 15-те държави – членки на ЕС се присъединиха към ИПС през 1999 г. и въведоха еврото в съответствие с условията на Маастрихтския договор. Макар да не отговаря на всички критерии от Маастрихт през 1999 г., Гърция се присъединява две години по-късно към ИПС през 2001 г. Доброволното заместване на националните валути на тези държави предполага, че преминаването към единната валута е не само политически акт, но съществуват и редица икономически аргументи. През последните години 7 държави пристъпиха към приемането на еврото – Словения, Кипър, Малта, Словакия, Естония, Латвия, Литва.

По силата на Договора за функционирането на Европейския съюз всички останали осем държави (България, Чехия, Хърватия, Унгария, Полша, Румъния, Дания и Швеция) са поели ангажимент да приемат еврото (Христозов, Я., 2016, стр. 124-138). Във връзка с това държавите, които в бъдеще ще се присъединят към еврозоната, следва да анализират влиянието на този процес върху редица икономически показатели и да изготвят стратегии за безпроблемното въвеждане. Тези стратегии би било

коректно да се изготвят от централните банки и Министерството на финансите в колаборация с други заинтересовани институции. В България подобна стратегия все още липсва, което дава възможност за сериозна критика към паричните власти. За сравнение Хърватска, която е член на ЕС едва от 2013 г., вече има изготвена подобна стратегия (2017) (<https://euro.hnb.hr/documents>).

Една от основните идеи на такъв вид документ е да се предприемат мерки по уведомяване и успокояване на населението при възникващи редица въпроси, най-вече свързани с покачването на цените. В изследване на Барометър, цитирано по-късно и от Института по пазарна икономика в техния доклад (Николова, Д., 2018) „Присъединяване на България към еврозоната – икономическият поглед“ се оказва, че в голяма степен обществото смята, че въвеждането на еврото води до повишаване на цените. В Таблица 1. може да се установи в процентно съотношение делът на анкетираните, които смятат, че въвеждането на еврото води до покачване на цените. Анкетираните са от седемте държави, които са поели ангажимент да приемат единната валута.

Таблица 1

Проучване на Евробарометър относно инфлацията

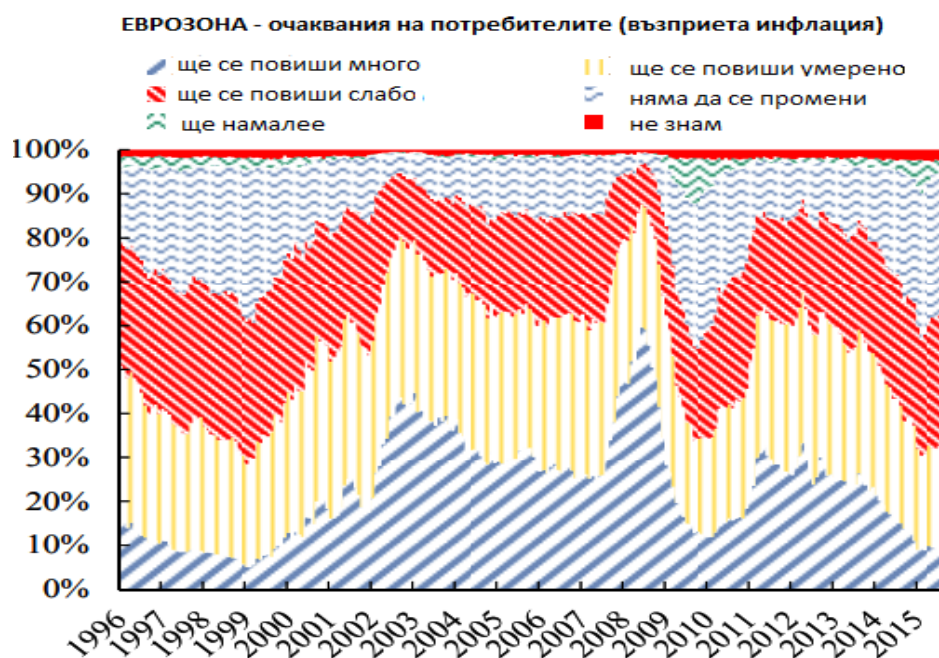
Какво влияние ще има въвеждането на еврото във Вашата страна?								
	Общо (бр.)/ Средно (%)	България	Чехия	Хърватска	Унгария	Полша	Румъния	Швеция
Общо анкетирани лица (бр.)	7006	1000	1000	1000	1005	1000	1000	1001
Ще доведе до покачване на цените (%)	66%	69%	72%	69%	53%	76%	53%	58%

Източник: Евробарометър (Flash Eurobarometer 453: Introduction Of the Euro in the Member States That Have Not Yet Adopted the Common Currency, 2017).

Оказва се, че средно 66% от всички анкетирани приемат мита за инфлация като реалност. Така се ражда митът, че при преминаване към еврото цените ще се увеличат.

При въвеждането на еврото цените, изразени в националната валута, се конвертират в евро в съответствие с предварително определен

процент на конвертиране. Този процес е техническа операция, която не би трябвало да засегне относителните цени, т.е. не следва да доведе до общо покачване на цените в икономиката. Увеличаването на цените се предотвратява от пазарните сили, т.е. конкуренцията, докато по-ниските транзакционни разходи и липсата на риск по обмяна на валута дори оказват дефлационен ефект. Въпреки това има фактори по време на преобразуването, които могат да стимулират краткосрочно увеличение на ценовите равнища. Увеличаване на цените в процеса на преобразуване най-често се дължи на закръгляване, като цените достигнат по-висока стойност, с цел да получат по-привлекателна и по-лесна за пресмятане стойност. Разходите за конвертиране се пренасят върху потребителите, по този начин корпорациите увеличават печалбите си, използвайки този процес. Поради тази причина се появяват и опасенията в обществото. На фигурата по-долу се разглеждат очакванията на гражданите на евро-зоната относно инфлацията след приемането на новата валута.



Източник: Евростат (Arioli, R., Bates, C., Dieden, H., 2016).

Многобройни резултати от изследвания показват, че ефектът от превръщането на националните валути в евро понякога води до ръст на потребителските цени, но това се случва в умерени граници и еднократно. Предприетите от държавите мерки с цел избягване на спекулации и ограничаване на възможния краткосрочен ефект от преобразуването и

закръглянето на цените от страна на търговците оказват влияние и ограничават опитите за лоши практики. Такива мерки са например задължението за двойно показване на цените в магазините, мерки за насърчаване на справедливо определяне на цените от корпорации, информационни кампании и т.н.

В литературата са изброени няколко важни фактора за увеличаването на цените, предизвикани от превръщането на националната валута в евро. Една от споменатите причини е пренасочването на разходите за преобразуване, като например IT разходи върху потребителите. Освен това е известно, че значителна част от цените се формира на т.нар. атрактивно ниво, което предполага закръгляне на цената, така че да се получи практична и по-лесна за смятане стойност. Прави се опит за въвеждане на т.нар. психологични цени (Pufnik, A., 2017), които карат потребителите да подценяват разходите за закупените продукти. Опитът показва, че потребителите пренебрегват малки промени в цените. Корпорациите често използват възможността за закръгляне на цените, понякога нагоре, понякога надолу, но проучванията сочат, че това по-скоро води до повишаването им.

Методология

Поставят се ограничения по отношение на времевия период с цел разглеждане на периоди, близки до годината и месеца на приемане на еврото. Инфлацията в анализирани държави се разглежда в годината преди присъединяването към еврозоната и три години след този момент. Общият наблюдаван период е 5 години. Освен годишната инфлация се анализира и месечната, като се наблюдава изменението 5 месеца преди и след приемането на единната валута. Използват се официални статистически данни от Евростат за измерената чрез ХИПЦ инфлация по години и по месеци. Сравняват се нивата на инфлация с еврозоната, като данните, които се използват, са на база членове на еврозоната към дадения момент.

1. Словения

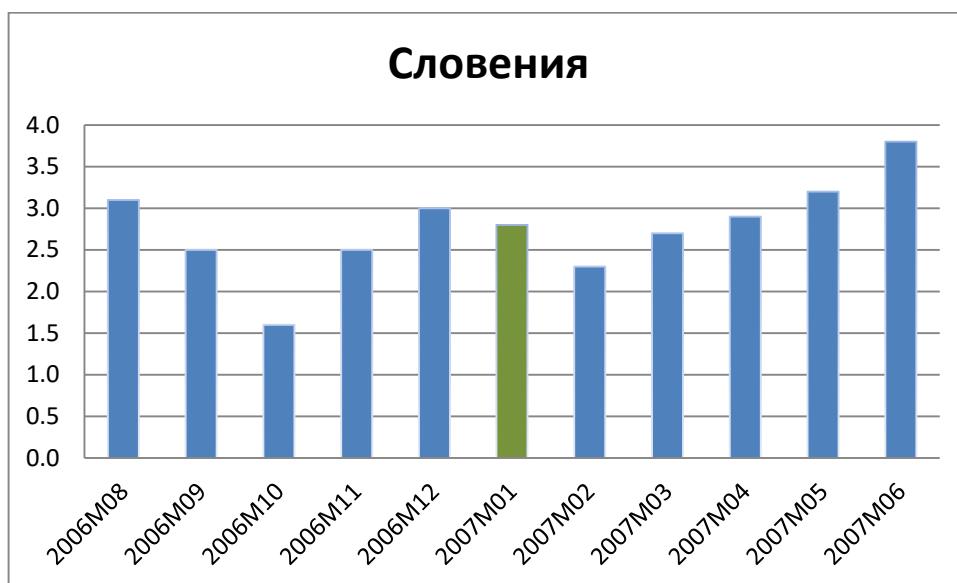
Словения приема еврото чрез сценария „big bang“ с период на двойно обращение, продължаващ от 1 януари 2007 г. до 14 януари 2007 г., през който за плащания се използват и словенски толари, и евро-банкноти и монети.



Източник: Евростат.

Фигура 1. Годишна инфлация (ХИЦП%)

На Фигура 1 се наблюдава промяната в годишната инфлация за периода 2006–2010 г. В годината преди приемането на еврото инфлацията в Словения е 2,5%, докато към края на 2007 е 3,8%. Това показва изменение +1,3% на годишна база. Инфлацията е умерена. Ако се разгледат тримесечни данни, ще се забележи, че в началото на 2007 г. инфлацията в Словения започва да спада спрямо последното четири-месечие преди приемането на еврото. Но от средата на 2007 г. започва да расте рязко. Увеличението на потребителските цени до голяма степен може обаче да се обясни с покачването на цените на суровия петрол и на други суровини на световния пазар, както и на по-голямото вътрешно търсене. Н. Ямек (Jemes, N., 2010) изтъква, че развитието на възприетата инфлация е засегнато благоприятно от факта, че преди приемането на еврото потребителите в Словения са били добре информирани за новата валута от опита на старите – членки, като коментира добре организираната кампания, чрез която потребителите са предупредени да внимават за прекомерно увеличаване на цените на отделните продукти. През 2008 година ръстът спрямо 2006 е +3%, но през 2009, може би вследствие на свиването на потреблението, се наблюдава значителен спад в потребителските цени.



Източник: Евростат.

Фигура 2. Месечна инфлация в Словения (ХИПЦ%)

На Фигура 2 може да се разгледа месечната инфлацията в Словения в месеците преди и след приема. През месеца на приема на еврото – януари, се наблюдава дори спад с 0,2 процентни пункта от 3% на 2,8% и чак през месец април нивата на инфлация достигат тези от края на 2006 г. След средата на годината ценовите равнища се покачват, но в съвсем нормални граници, особено отчитайки икономическия ръст през годината в Словения.

Натрупаната инфлация (Currency Converter, <http://fxtop.com/en>) от 01.01.2007 г. до 01.01.2018 г. е 22,62%, което все пак доказва един значителен ръст за малко повече от 10 години след приемането на еврвалутата.

2. Словакия

Словашката крона се присъединява към ERM II на 28 ноември 2005 г. На 8 юли 2008 г. Европейският съвет дава зелена светлина за приемането на еврото от Словакия на 1 януари 2009 г. Словакия приема сценарий „big bang“, с период на двойно използване на валути до 16 януари 2009 г.

В контекста на възприемането на инфлацията и реалностите Словакия представлява интересен случай. Словакия има две десетилетия опит със строга парична политика и умерена инфлацията, както и с повтарящи се ценови шокове, произтичащи от промените в адми-

нистративно зададените цени, косвените данъци и други феномени на прехода. Подобно на Чешката република и за разлика Унгария и Полша Словакия има "германска" парична политика, но без германския опит на паричната стабилност. Словакия се присъединява към еврото в края на дълъг период на икономически бум, но също и в момент на световната финансова и икономическа криза, засегнала всички европейски икономики. Словакия приема единната валута с много силен валутен курс, основан на предположението за по-нататъшен бърз растеж, което представлява опасност за прегряване след смяната на валутата. Към момента на приемането съществува очакването, че ниското ценово равнище и ефектът Баласа–Самюелсън (Balassa-samuelson Effect Investopedia) ще доведат до по-висока инфлация.

На Фигура 3 се забелязва, че през 2008 г. годишната инфлация е 3,9 % в сравнение с 0,9% през 2009, които достигат до 0,7 % през 2010 г. Спадът в ценовите нива може да се обясни отчасти със световната рецесия в този период, която засяга търсенето на стоки. Такъв момент се наблюдава и за еврозоната. През 2011 и 2012 нивата на инфлация достигат своите стойности от 2008.



Източник: автор, Евростат.

Фигура 3. Годишна инфлация (%)

На Фигура 4 се наблюдава месечната инфлация в Словакия. Както и при данните от годишната, тук отново се наблюдава спад в ценовите равнища, който до средата на годината е почти 2 процентни пункта.

Цените в Словакия са типичен пример, който оправдава мита за инфлация, особено в месеците след приемането на еврото. Натрупаната инфлация за периода от януари 2009 до 2018 г. в Словакия е 11,93%. За същия период еврозоната натрупва 12,08% инфлация, така че стойностите са близки. Това доказва, че приемането на еврото не е повлияло на Словакия във връзка с по-високото равнище на цените, защото нивата на инфлация в останалите членки е почти същото, а повечето от тях са приели единната валута много по-рано.



Източник: автор, Евростат.

Фигура 4. Месечна инфлация в Словакия (ХИПЦ%)

3. Естония

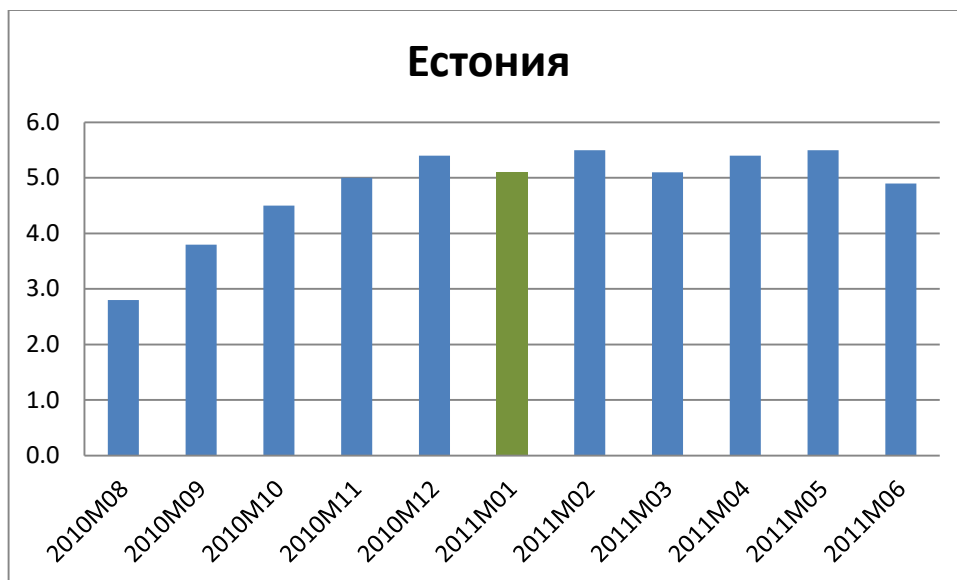
Кроната се присъединява към ERM II на 28 юни 2004 г. и се наблюдава ставка от 15,6466 евро, със стандартни граници на колебание от $\pm 15\%$. На 13 юли 2010 г. Съветът дава зелена светлина за приемането на еврото от Естония на 1 януари 2011 г. На следната фигура се забелязва, че на годишна база инфлацията след приема на Естония в еврозоната намалява с 0,9 процентни пункта.



Източник: автор, Евростат.

Фигура 5. Годишна инфлация (ХИПЦ%)

В Естония годишният процент на ХИПЦ за януари 2011 г. е 5,1%, спрямо 2,7% през 2010. На годишна база се наблюдава ръст от 2,4 процентни пункта. През февруари 2011 г. ХИПЦ в Естония се увеличава до 5,5%, а през март 2011 г. цифрата е 5.1%. Нивата на показателя за еврозоната за този период са доста по-ниски и се изравняват през 2014 г.



Източник: автор, Евростат.

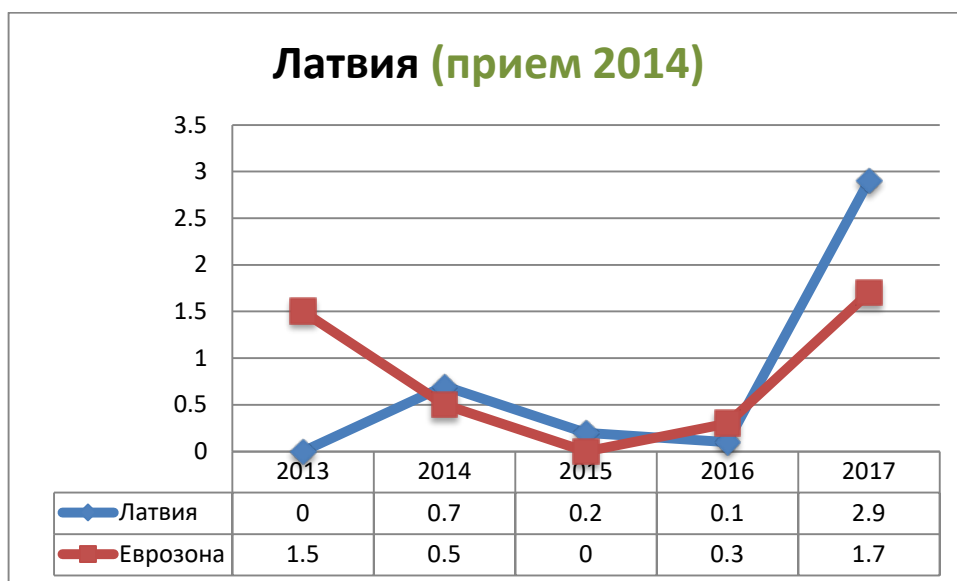
Фигура 6. Месечна инфлация преди и след приемане на еврото

Изменението в инфлация през четирите месеца е 0,5% през декември, 0,0% през януари, 0,7% през февруари и 0,8% през март 2011 г. Изчисленията показват, че в Естония общото еднократно въздействие от преминаването към еврото по отношение на инфлацията, по време и непосредствено след преминаването към еврото, е между 0,2 и 0,3 процентни пункта. Тази оценка е в съответствие с преминаването на първата вълна държави до 2002 г. и тези на Словения през 2007 г., Кипър и Малта през 2008 г. и Словакия през 2009 г. Поради това от Евростат (Eurostat, Euro changeover and inflation in Estonia) смятат, че ефектите от преминаването към еврото в Естония изглежда са забележими, но не са магнитуд, който би могъл да доведе до цялостна инфлация. Т.е. не са съществени. Натрупаната инфлация (<https://www.inflationtool.com>) за периода от 2011–2018 г. е 15,05 %.

Част от причините, за да се премине плавно към евро без шоково покачване на цените, се свързват с инициативите на правителството на Естония за гарантиране на прозрачността на цените след преминаването на еврото, с цел да се сведат до минимум инфлационните последици. От всички търговци на дребно се изисква да показват цени и в двете валути за шест месеца преди и след преминаването към еврото. Естонската камара на Търговията и промишлеността стартира кампания "еврото няма да увеличи цената" за търговците. Над 400 търговци доброволно се присъединяват, за да покажат, че ще използват справедливо оценяване. Тези търговци могат да се разграничат чрез официалното лого на кампанията и всички големи търговци на дребно (вериги за търговия на дребно и супермаркети) се присъединяват към кампанията. Паралелно започва ежемесечно публичното сравнение на цените, а тези на най-често закупуваните продукти и услуги се съобщават в националния печат и в уебпространството. Друга мярка е разпределянето на калкулатори за пресмятане на курс крони–евро на всички домакинства в страната малко преди деня на преминаването към еврото съгласно Национален план на Естония (Estonia's National Changeover plan, 2010) за преминаване към еврото.

4. Латвия

Латвия приема еврото през януари 2014 г. и става осемнайсетата държава, присъединила се към еврозоната. На Фигура 7 се наблюдава годишната инфлация, измерена чрез ХИПЦ (%).

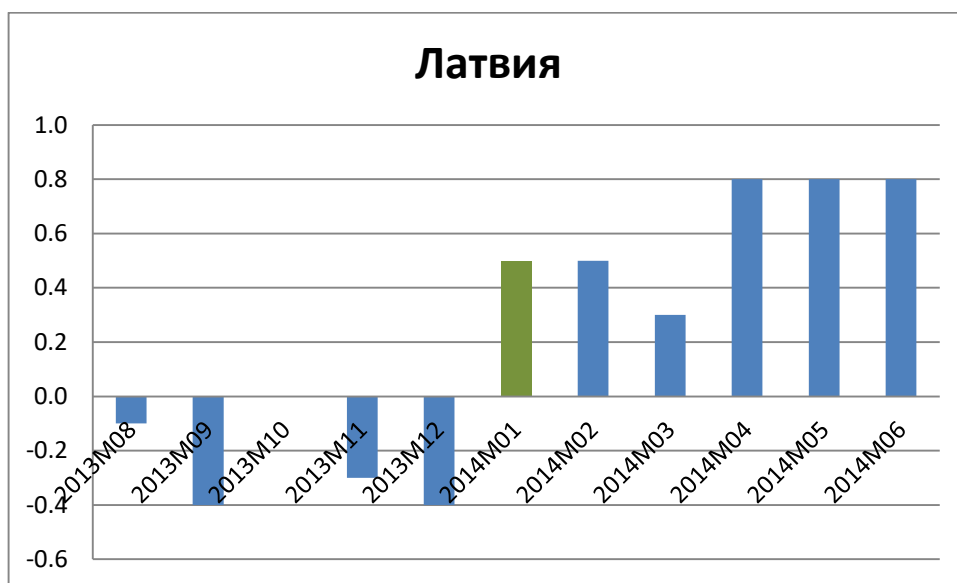


Източник: автор, Евростат.

Фигура 7. Годишна инфлация (ХИПЦ%)

На годишна база се наблюдава спад в ценовите равнища с 0,5 процентни пункта и така инфлацията достига от 0,7% през 2014 до 0,2 през 2015 г. Тези числа са близки до данните за еврозоната. Чак през 2017 г. се наблюдава сериозен ръст в този показател, когато той достига 2.9%. Вероятно Латвия вече се радва на редица ползи от преминаването към еврото през януари тази година. Подобрена конкуренция, банково посредничество и по-ниски нива на лихвените проценти, които осигуряват незабавна и дългосрочна полза за икономиката. Освен това въпреки опасенията, че търговците могат да се възползват от въвеждането на новата валута за повишаване на цените, инфлацията на потребителските цени се оказва по-ниска от очакваното. От друга страна, ръстът на цените на жилищата и заплатите се увеличава с по-бърз темп, което може да е частично задвижено от очакванията, свързани с еврото.

Ако се разгледат все пак месечните ценови нива на Фигура 4, се забелязва лек ръст след януари 2014 г. След този месец се наблюдава инфлация, а не дефлация, както до преди този период. Въпреки това, на годишна база, на предходната фигура се наблюдава спад в инфлацията.



Източник: автор, Евростат.

Фигура 8. Месечна инфлация преди и след приемане на еврото

Месечните промени в индекса са най-вече отрицателни през втората половина на 2013 г. През януари 2014 г. ХИПЦ се е увеличил с 0,7%, а част от това възстановяване може действително да се отрази на закръгляване и административни разходи. Колебанията в различните ценови позиции показват, че малко над 50% от месечната инфлация произтичат от сезонни фактори. Месечното увеличение е по-ниско от историческото средно за тази част на годината, с изключение на януари 2013 г., когато значителен спад в цените на вносните енергийни суровини и свързаните с тях цени на отоплението доминира при сезонните ефекти. За този факт освен това допринасят и увеличените данъчни ставки за тютюневите изделия (около 0,1 процентни пункта) спрямо инфлацията. Тъй като през февруари цените остават непроменени на месечна база, може да се заключи, че всички закръглящи и административни ефекти са се провели през януари. Всички тези изчисления, обхващащи развитието на цените преди и след приемането на еврото, показват, че еднократното въздействие на еврото върху инфлацията е около 0,2 процентни пункта. По-подробна оценка, извършена от Евростат (Latvia: benefiting from the euro, facing new challenges, <http://ec.europa.eu>), установява вероятното еднократно въздействие върху ХИПЦ на Латвия в диапазона от 0,12–0,21 процентни пункта през януари 2014 г. Натрупаната инфлация (Value Of 2011 Euro Today <https://www.inflationtool.com>) за периода 2014–2018 г. в Латвия е 7,69%.

Подобно на Естония и на другите страни от Централна и от Източна Европа, които въвеждат еврото, Латвия предприема широка информационна кампания. Информационните дейности са насочени към широката общественост, особено към социално изключените. По примера на Словакия се създава вестник за еврото и валутен калкулатор, които са разпространени в Латвия, за да се направи превръщането на цените по-лесно. Латвийското министерство на финансите управлява т.нар. зелена линия за гражданите, като предоставя цялата практическа информация, свързана с единната валута. Както при Естония, така и в Латвия стартира и кампания „Справедливо въвеждане на еврото“ от страна на частния сектор за поддържане на прозрачността и определянето на справедливи цени. Независимо от огромната информационна кампания, реализирана в Латвия преди и по време на валутното преобразуване, значителна част от гражданите остават предпазливи по отношение на използването на еврото поради трудностите в Естония и поради нестабилната обща икономическа ситуация.

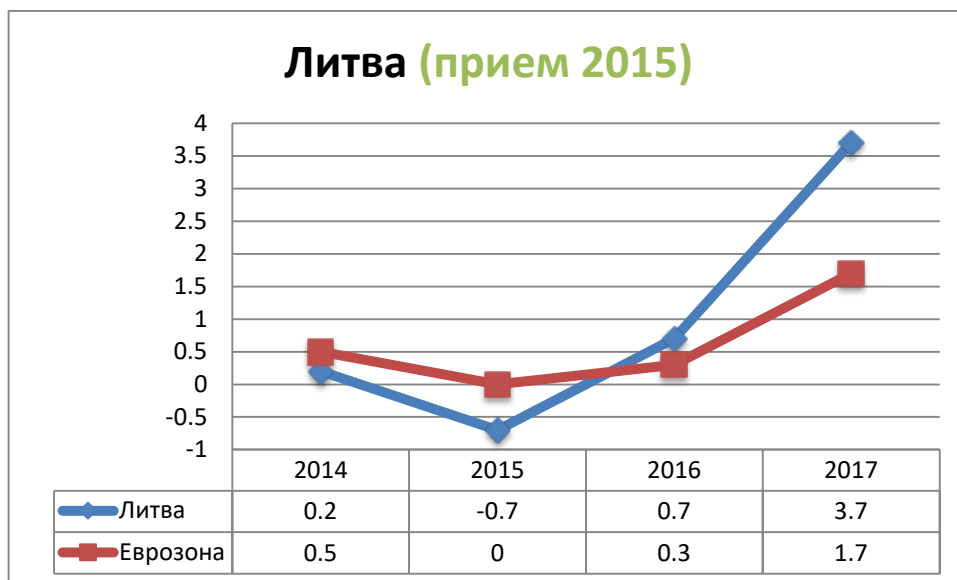
Въпреки това икономическите показатели на Латвия показват цялостен положителен опит с въвеждането на еврото. Засилената конкуренция, посредничеството на банките и средата с ниски лихвени проценти създават непосредствени и дългосрочни ползи за икономиката. Докато инфлацията на потребителските цени е по-ниска от прогнозираната, промяната в еврото изглежда е повлияла на някои цени на активите, в частност жилищата, и в по-малка степен индексите на фондовите пазари.

5. Литва

Литва приема еврото на 01 януари 2015 г. при курс 1 евро = 3,45280 литаси. Литва е деветнайсетата държава, която приема единната валута. Както обикновено, през първите две седмици след въвеждането на еврото има период на двойно обращение на литаси и евро. Този преходен период приключва на 15 януари 2015 г. Банкнотите и монетите от бившата валута се заменят в пощенските станции до 1 март 2015 г., а в банките – до 30-и юни 2015 г. без допълнителна комисиона.

Инфлационните процеси вълнуват обществото в Литва, както при останалите държави, минали по този път. На Фигура 9 се вижда, че на годишна база през годината на приемането се наблюдава дефлация в Литва в размер -0,7 %. Този процент е по-нисък от средния за еврозоната към този момент, а също така се забелязва спад спрямо базовата година 2014, когато Литва все още използва националната си валута. През 2016 г. се забелязва ръст в ценовите равнища, който през 2017 г. достига до 3,7 %. За сравнение натрупаната инфлация (Value Of 2011 Euro Today

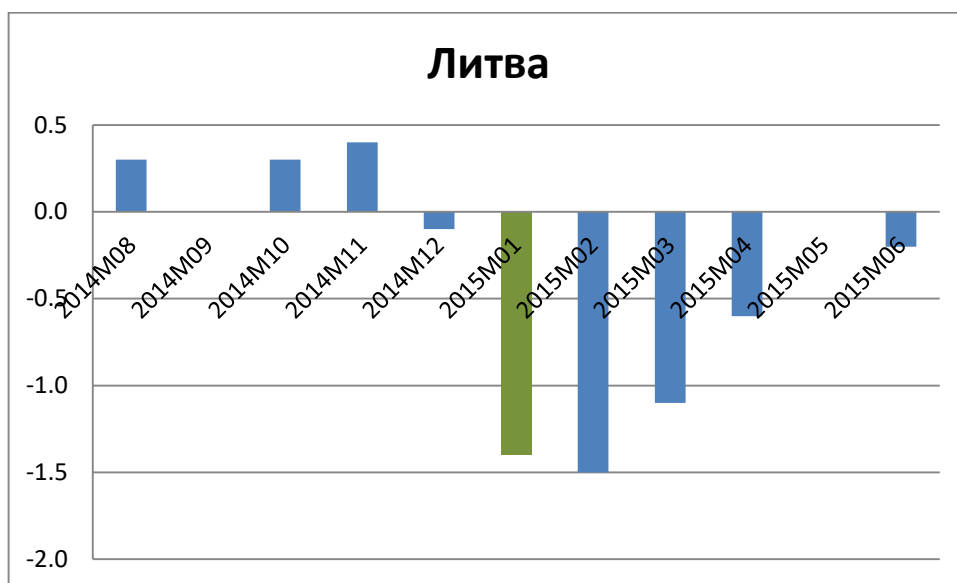
<https://www.inflationtool.com>) след приема на Литва в еврозоната до юли 2018 г. е 7, 23%. Трябва обаче да се има предвид колко кратък е периодът, в който Литва ползва еврото като разплащателна единица.



Източник: автор, Евростат .

Фигура 9. Годишна инфлация (ХИПЦ%)

Евростат (Eurostat, Euro changeover and inflation in Lithuania, <http://ec.europa.eu>) оценява, че месечният темп на изменение на ХИПЦ на всички позиции в Литва вероятно щеше да бъде с 0,04 и 0,11 процентни пункта по-нисък през януари 2015 г., ако не се бе осъществило преминаването към еврото. По този начин вместо -1,27%, месечният процент през януари вероятно щеше да е между -1,38% и -1,31%. Този прогнозен ефект върху месечната инфлация за януари 2015 г. изглежда е общото еднократно въздействие върху преминаването към еврото по време и непосредствено след въвеждането на еврото, тъй като през февруари и март въздействията са статистически незначителни.



Източник: автор, Евростат.

Фигура 10. Месечна инфлация преди и след приемане на еврото

В Литва се провежда информационна кампания с цел ограничаване на възможностите за несправедливо определяне на цените, подобна на тази в Естония и Латвия.

Изводи

Въпреки че конверсията има леки ефекти върху общата инфлация в страните, които въведоха еврото, по-голямата част от тях и техните граждани считат, че приемането на еврото предизвиква значително увеличение на цените. Тази изявена разлика може да се наблюдава в несъответствието между равнището на инфлация, възприето от потребителите, и реалната инфлация. Сред причините, поради които възприеманата инфлация е много по-висока от реалната инфлацията в периода след въвеждането на еврото, е фактът, че гражданите обикновено въз основа на своите възприятия за нивата на инфлация сравняват цените на по-евтините продукти, които купуват често, и е доказано, че увеличението на цените на тези по-евтини продукти по време на преобразуването често е по-изразено. Увеличаването на разликата между възприеманата и действителната инфлация след преобразуването стимулират негативното отношение към еврото. Въпреки това опитът на държавите, които досега са въвели еврото, показва, че потребителите

считат, че това увеличение е еднократно. Това не застрашава ценовата стабилност в дългосрочен план.

Опитът в други страни показва, че в резултат на преминаването към еврото цените са се увеличили с не повече от 0,2–0,3%. Анализът показва, че в никоя от петте изследвани държави, в които е въведено еврото, не е имало значително увеличение на цените.

По данни на ЕЦБ, Евростат и централните банки на държавите ефектът от преминаването към еврото в общия размер на инфлацията е: в Словения – 0.3, Словакия – 0.15, Естония е 0.3, Латвия – 0.2, а Литва - 0.11 процентни пункта. Така че, обективно, цялостното въздействие е минимално. В следващата таблица се разглежда натрупаната инфлация в държавите, като в единия случай за база се определя датата на прием на Словения (2007 г.), а в другия – датата на прием на самата държава, като в този случай се получава разминаване в дължината на периодите.

Таблица 2
Натрупана инфлация

Държава/год. на прием	Изминали години след прием	Натрупана инфлация 2007-2018 г.	Натрупана инфлация след прием до днес	Средногодишна инфлация след 2007	Средногодишна инфлация след прием
Словения/ 2007	11	22,62%	22,62%	2,06%	2,06%
Словакия/ 2009	9	20,78%	11,93%	2,31%	1,89%
Естония/ 2011	7	42,35%	15,05%	6,05%	3,85%
Латвия/ 2014	4	44,82%	7,69%	11,21%	4,07%
Литва/ 2015	3	40,80%	7,23%	13,60%	3,71%

Източник: Евростат, <https://www.inflationtool.com/>

Въпреки това прави впечатление, че средногодишната инфлация след приема на еврото е умерена и е по-ниска отколкото средного-

дишната инфлация в държавите от 2007 до 2018. При Словения, Словакия, Латвия и Литва на месечна база дори се наблюдава спад в ценовите равнища в месеците след приема на единната валута.

От получените резултати може да се потвърди доказването на авторовата теза, че не се забелязва значително покачване на цените в анализирания държави след приема на еврото. Основният извод е, че не е възможно да се прецени прецизно реалното равнище на инфлацията, ако преминаването към еврото в тези държави не се беше случило, тъй като изолирането на ефекта от реализираната инфлация не е толкова просто упражнение. Има редица причини за промени в цените, които си взаимодействат и се препокриват с приемането на еврото.

Цитирана и използвана литература

- Николова, Д. (2018). Присъединяване на България към еврозоната – икономическият поглед, Институт за пазарна икономика, http://ime.bg/var/images/Eurozone_IME_May2018.pdf
- Христозов, Я. (2016). Състояние на икономическите показатели за конвергенция на България (2007-2016), Economic lessons, perspectives and Challenges from the Balkans, UNWE, MRC center, Sofia, 124-138
- Arioli, R., Bates, C., Dieden, H. (2016). EU Consumers' Quantitative Inflation Perceptions and Expectations: An Evaluation, (038), https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/dp038_en.pdf
- Currency Converter, <http://fxtop.com/en/inflationcalculator.php?A=100&C1=SIT&INDICE=SLCPI2013&DD1=&MM1=01&YYYY1=2007&DD2=01&MM2=06&YYYY2=2018&btnOK=Compute+actual+value>
- Estonia's National Changeover plan (2010), http://euro.eesti.ee/EU/Prod/Euroveeb/Main_Page/download/eplaan9_ENG.pdf
- Flash Eurobarometer 453: Introduction Of the Euro in the Member States That Have Not Yet Adopted the Common Currency (2017), http://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2157_453_ENG/resource/29d6818a-063f-4c5b-9bbb-ed6abbdd1c9d
- Investopedia ,<https://www.investopedia.com/terms/b/balassasamuelson-effect.asp>
- Eurostat, Euro changeover and inflation in Estonia, http://ec.europa.eu/eurostat/documents/272892/273001/TTNR_EURO_CHANGE_OVER_INFLATION_ESTONIA_2011_05.pdf/64221a17-2430-432e-b46e-0ee0f5b902e9

- Jemec, N. (2010): Inflation perceptions and expectations around euro changeover, Prikazi in analize, No. 1, National Bank of Slovenia, 1-20
- Strategy for the Adoption of the Euro In Croatia, <https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2104255/e-strategy-for-the-adoption-of-the-euroin-Cro.pdf/9e02b33f-665a-46a9-a1b6-ac63f9af3c95>
- Pufnik, A. (2017): Effects of the Adoption of the Euro on Consumer Prices and Inflation Perceptions: An Overview of Experiences and Assessment of the Possible Impact in Croatia, Croatian National Bank, 1-11
- Latvia: benefiting from the euro, facing new challenges, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/country_focus/2014/pdf/cf_vol11_issue12_en.pdf
- Value Of 2011 Euro Today
<https://www.inflationtool.com/euro-estonia/2011-to-present-value?amount=100>
- Eurostat, Euro changeover and inflation in Lithuania, <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/272892/7106809/euro-changeover-Lithuania-2015/>

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXII, КНИГА 1 – 2019

СЪДЪРЖАНИЕ

Янко Ч. Христозов

Води ли въвеждането на еврото до висока инфлация?

Мит или факт? / 3

Хорациу Дан

Присъединяването към еврозоната – изследване на реалната и

структурната конвергенция в Румъния, България и Хърватия / 22

Елена П. Ралинска

Моделиране на източниците на стойност при банките и оценяване по

метода на сконтираните парични потоци / 38

Ангел Г. Ангелов

Публични разходи за образование в страните – членки на ЕС: клъстерен

анализ / 59

Валя Н. Василева

Развитие на потребителското кредитиране от небанковите кредитиращи

дружества в България / 76

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Георги Иванов – зам. главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Румен Лазаров
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Анатолий Асенов
Доц. д-р Пресияна Ненкова

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Ректор на Финансовия университет при Правителството на Руската федерация – федерална държавна образователна институция за професионално образование, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р Кен О'Нийл – Почетен професор към Департамента по маркетинг, предприемачество и стратегии на Университет Ълстер, Северна Ирландия и председател на борда на директорите на Школа за социални предприятия в Ирландия.

Проф. д-р Ричард Торп – Професор по развитие на управлението, Бизнес школа на Университета Лийдс, Великобритания.

Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Ректор на Молдовската академия за икономически изследвания, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверяков – Ректор на Одеския държавен икономически университет, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Ректор на Умански национален аграрен университет (Украйна).

Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Ректор на Киевски национален икономически университет „Вадим Гетман“ (Украйна).

Проф. д-р ик.н. Андрий Крисоватий – Ректор на Тернополски национален икономически университет, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Супервайзор на докторски програми в областта на счетоводството и финансите в университета Валахия – гр. Търговище, Румъния, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Доц. д-р Мария Кристина Стефан – Директор катедра „Мениджмънт – Маркетинг“, Университет „Валахия“ - гр. Търговище, Румъния.

Доц. д-р Анисоара Дуика – Катедра „Мениджмънт“, Университет „Валахия“ – гр. Търговище, Румъния.

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор на български език

Ст. преп. Венцислав Диков – координатор и ръководител на екипа за превод, стилев редактор и преводач

Ст. преп. д-р Петър Тодоров – преводач и стилев редактор

Ст. преп. Маргарита Михайлова – преводач и стилев редактор

Ст. преп. Румяна Денева – преводач и стилев редактор

Ст. преп. Иванка Борисова – преводач и стилев редактор

Деяна Веселинова – технически секретар

Благовеста Борисова – графичен дизайн и уеб публикуване

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров“ 2

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор

☎ (+359) 889 882 298

Деяна Веселинова – технически секретар

☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg

Благовеста Борисова – компютърен дизайн

☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg

© Академично издателство „Ценов“ – Свищов

© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов

ISSN 0323-9004

НародноСТОПАНСКИ архив

Свищов, година LXXII, книга 1 - 2019

Води ли въвеждането на еврото до висока инфлация? Мит или факт?

Присъединяването към еврозоната – изследване на реалната и структурната конвергенция в Румъния, България и Хърватия

Моделиране на източниците на стойност при банките и оценяване по метода на сконтираните парични потоци

Публични разходи за образование в страните – членки на ЕС: клъстерен анализ

Развитие на потребителското кредитиране от небанковите кредитиращи дружества в България

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“



СВИЩОВ

Изисквания при депозиране на статии за сп. „Народностопански архив“

1. Обем: статии от 12 до 25 страници

2. Депозиране на материалите: на хартиен носител и в електронен вид като приложен файл на E-mail: NSArhiv@uni-svishtov.bg

3. Технически изисквания:

- изпълнение Word 2003 (минимум);
- размер на страницата – А4, 29-31 реда и 60-65 знака на ред;
- разстояние между редовете 1,5 lines (At least 22 pt);
- шрифт – Times New Roman 14 pt;
- полета – Top - 2.54 cm; Bottom - 2.54 cm; Left - 3.17 cm; Right - 3.17 cm;
- номерация на страницата – долу вдясно;
- текст под линия – размер 10 pt;
- графики и фигури – Word 2003 или Power Point.

4. Оформление:

- наименование на статията, име на автора, академична длъжност, научна степен – шрифт Times New Roman, 14 pt, с големи букви Bold – центрирано;

- наименование и адрес на местоработата; телефони за контакти и E-mail;

- резюме на български език в обем до 15 реда; ключови думи – от 3 до 5;

- **JEL** класификация на публикациите с икономически характер (<http://ideas.repec.org/j/index.html>);

- основен текст (изложение);

- таблиците, графиките и фигурите се вграждат софтуерно в текста (да позволяват езикова корекция и превод на английски). Цифрите и текстът вътре в тях се изписват с шрифт Times New Roman 12 pt;

- формулите се създават с Equation Editor.

5. Правила за цитиране: от 01.01.2017 г. в периодичните издания на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов за библиографско цитиране на информационни източници ще се използва **APA Style**. Неговите изисквания са поместени тук: <http://www.uni-svishtov.bg/default.asp?page=page&id=71> и тук: <http://www.apastyle.org/>.

Всеки автор носи отговорност за отстояваните идеи, съдържанието и техническото оформление на своя текст.

6. Ръкописите на нехабилитирани преподаватели се придружават от препис на протокол от катедрата, обсъдила и предложила научната разработка за публикуване.

От 1 януари 2017 г. заглавието на списанието на английски език е „Economic Archive“, като заменя транслитерираното наименование “Narodnostopanski archiv”, използвано до края на издателската 2016 г.

Авторите на публикуваните материали на страниците на списание „Народностопански архив“ носят отговорност за тяхната автентичност.

От Редакционния съвет

www.uni-svishtov.bg/NSArhiv